

Aktuell interessepolitikk

Lokalt selvstyre og nasjonale politiske mål - dilemmaer

Helge Eide, områdedirektør for Interessepolitikk i KS

Samplan for rådmenn, Ålesund, 15.01.20

Aktuell interessepolitikk

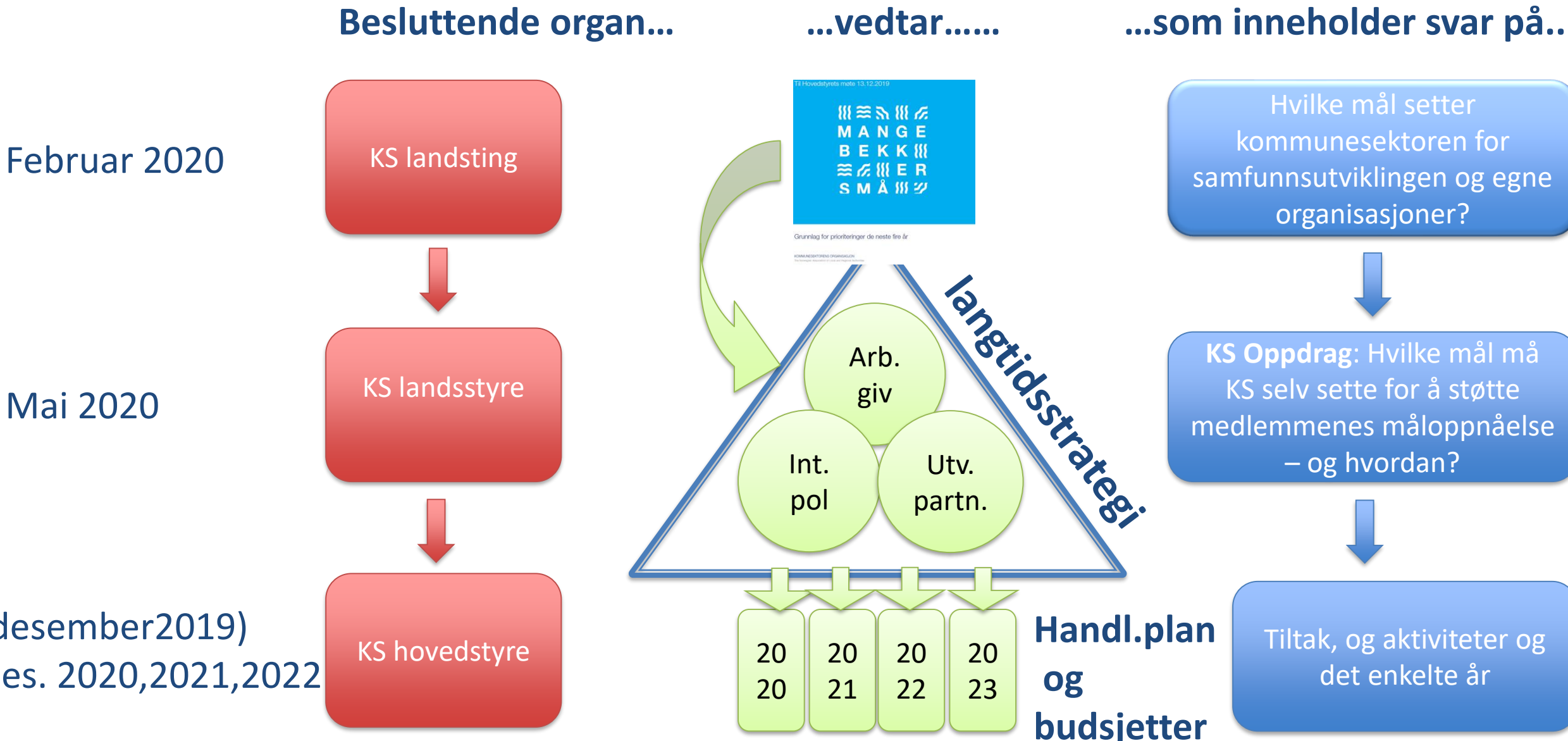
Hva er KS til for?

En selvstendig og nyskapende kommunesektor

- KS arbeider for at alle norske kommuner og regioner skal ha sterke nok **muskler** til å utvikle gode lokalsamfunn som dekker innbyggernes behov.

KS 2020 - 23

Til Hovedstyrets møte 13.12.2019

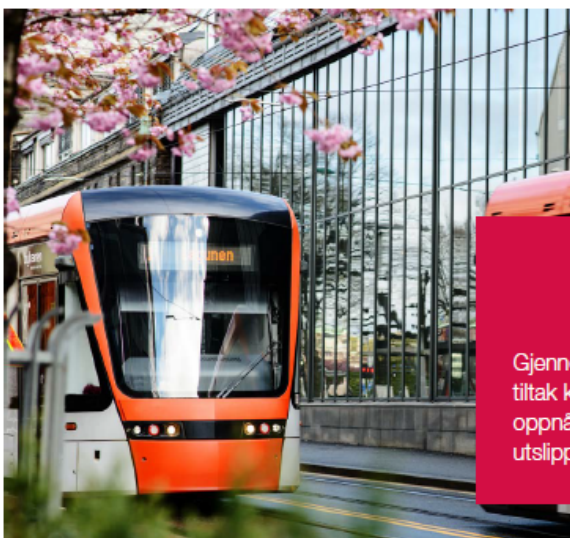

M A N G E
B E K K
   E R
S M Å

Grunnlag for prioriteringer de neste fire år

Innhold

Forord	3
1. Utfordringsbilder og framtidsbilder	4
1.1 Hvilke utfordringer ser vi?	5
1.2 Hvor kan det ende?	8
2. Evne og kraft til å bære	10
3. Prioriterte politikkområder	12
3.1 God oppvekst og godt liv	13
3.2 Klima- og miljøvennlig utvikling	16
3.3 Omstillingsdyktig næringsliv	18
3.4 Attraktive steder og byer	20
3.5 Mangfold og inkludering	22
3.6 Deltakende innbyggere	24
4. Hva skal til – uansett	26
4.1 Tillitsskapende	27
4.2 Effektive, digitale og innovative	30
4.3 Attraktive arbeidsgivere	32
4.4 Selvstendige	34

Gjennom areal- og transporttiltak kan kommunesektoren oppnå store kutt i klimagassutslippene.

3.2 Klima- og miljøvennlig utvikling

Kommunene ønsker å være trygge og framtidssikrede i det grønne skiftet. Strategiene for å nå dette er blant annet å gjennomføre omstilling til et lavutslippssamfunn, tilrettelegge for arealbruk og infrastruktur som fører til mindre utslipp og energibehov og iverksette nødvendige tiltak mot virkningene av et klima i endring.

Norges samarbeid med EU om felles oppfyllelse av mål i Paris-avtalen og Stortingets mål om omstilling til et lavutslippssamfunn innen 2050 vil trolig være de to sterkeste føringene de nærmeste årene. De vil kreve store kutt i transportutslippene, omlegging til en sirkulær økonomi og store investeringer for å gjøre byer og lokalsamfunn mer robuste mot et endret klima. Tiltakene må samtidig gjennomføres på en slik måte at de ivaretar FN's bærekraftsmål.

Viktige tiltaksområder vil være samordnede areal- og transporttiltak, utslippsfrie løsninger i

kollektivtrafikken, utslippsfri anleggsdrift og bylogistikk, grønne anskaffelser, tilrettelegging for materialgjenvinning og gjenbruk, forebygging mot flom, skred og overvann, og samordnet arealbruk for å bevare og bruke naturressursgrunnlaget.

Samfunns mål

Innbyggerne erfarer at kommunesektoren tar et aktivt lederskap i overgangen til et klima- og miljøvennlig samfunn.

Delmål:

- Kommunesektoren tar lederskap i omstillingen til et lavutslippssamfunn.
- Stor robusthet mot uønskede hendelser og konsekvenser av et klima i endring.
- En areal- og naturressursforvaltning som gjennom demokratiske prosesser gir legitimitet til å få ned klimagassutslippene og ivareta naturressursene.

KS Landsting forventer at kommuner og fylkeskommuner:

- Igangsetter omstilling til lavutslippssamfunnet ved å gjennomføre nye areal- og transporttiltak.
- Stiller tydelige og offensive miljø- og energikrav i egne anskaffelser, særlig innen transport og bygg.
- Utnytter potensialet for energieffektivisering i bygg og tar i bruk nye energiløsninger i bygg og anlegg der det ligger til rette for det.
- Kartlegger klimarelatert risiko og igangsetter tiltak mot uønskede konsekvenser av et klima i endring.
- Legger til rette for å ta vare på arters leveområder og biologisk mangfold, sikrer vannressursene, ivaretar naturressursgrunnlaget og styrker matproduksjonen.
- Legger til rette for økt materialgjenvinning og gjenbruk av ressurser.
- Vurderer om klimabudsjettering kan være et aktuelt verktøy for å kartlegge hvilke utslippsreduksjoner som må til innenfor forskjellige sektorer for å nå klimamål.

KS Landsting forventer at nasjonale myndigheter:

- Stiller nødvendige virkemidler til rådighet for helhetlig omstilling til et bærekraftig lavutslippssamfunn og for etablering av verdikjeder innenfor sirkulær økonomi.
- Forsterker byvekstavtalene, både i byområder som har slike avtaler og i nye områder.
- Sørger for relevant og oppdatert kunnskapsgrunnlag om lokale klimaendringer og bidrar til bedre finansieringsordninger for både reparasjon og forebyggende tiltak.
- Sørger for at detaljplaner og miljø-, transport- og anleggsplaner (MTA) for vindkraft kan planlegges i medhold av plan- og bygningsloven og ikke energiloven.
- Sikrer tilgang til økonomiske virkemidler og nødvendige verktøy for omstilling til lavutslippssamfunn og til å håndtere et klima i endring, for eksempel ved å sikre finansiering av utslippsfrie transportløsninger i kommunesektoren.

Lokal ressursutnyttelse: Vindkraft

1. Nasjonal ramme for vindkraft på land må ikke være styrende for tildeling av konsesjoner
2. Plan- og bygningsloven må gjelde også for vindkraftsaker
3. Konsesjonsmyndighet for vindkraftsaker må overføres fra NVE til fylkeskommunene, som del av regionreformen, og kommunenes rett til å si nei til vindkraftutbygginger må sikres.
5. Økonomisk kompensasjon for vindkraftutbygginger må utredes og vurderes nærmere.
6. Det må settes ned et lovutvalg for å gjennomgå dagens regelverk. Den midlertidige stoppen som er innført i konsesjonsbehandlingen bør videreføres inntil vesentlige endringer i systemet for behandling av vindkraftsaker er vedtatt.

KS tok opp vindkraft, flaum- og
rassikring med regjeringa

Lokal ressursutnyttelse: Vannkraft

- Forslaget i NOU 2019:16 om å avvikle ordningene med konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, samt endre eiendomsskattegrunnlaget, er et alvorlig brudd på den historiske samfunnskontrakten mellom lokalsamfunn og staten. Dette kan ikke aksepteres. KS krever at de inntektene som en utnyttelse av vannkraftressursene gir grunnlag for må videreføres.
- Råde- og forvaltningsretten over lokale naturressurser er en grunnpilar i lokaldemokratiet. Utnytting av kraftressurser innebærer lokale ulemper, som KS mener må kompenseres direkte til kommuner og fylkeskommuner ved at de får sin rettmessige inntekt fra denne utnyttelsen.
- KS mener at beregning av grunnlaget for kommunal eiendomsskatt for kraftverk fortsatt må baseres på anslått salgsverdi beregnet ut fra fremtidige nettoinntekter.
- Beskatningen av vannkraftverk må innrettes slik at samfunnsøkonomisk lønnsomme vannkraftprosjekter blir gjennomført. Dette er viktig for gjennomføringen av omstillingen til et lavutslippssamfunn samtidig som det bidrar til å gjøre den samlede verdiskapingen i Norge størst mulig innenfor rammene av en bærekraftig utvikling.
- KS støtter ikke utvalgets forslag om å redusere grensen for grunnrenteskatt fra 10000 kVA til 1500 kVA. Det vil svekke lønnsomheten i småkraft.
- KS vil peke på at utvalgets forslag svekker mulighetene for lokal aksept for utnyttelse av naturressurser, og vil dermed også ha negative konsekvenser for omstilling til et lavutslippssamfunn.
- KS mener at prinsippene for skattlegging og lokale inntekter knyttet til vannkraft må legges til grunn for vindkraft og eventuell utnyttelse av andre fornybare energibærere.

Lokal ressursutnyttelse: Havbruk

- 1. KS støtter skattlegging av grunnrente i havbruk som en hensiktsmessig beskatningsform. En fleksibel produksjonsavgift kan i praksis fungere som en god grunnrentebeskatning.
- Dagens system med auksjonering av nye tillatelser anbefales videreført, men må suppleres med en grunnrentebeskatning også av eksisterende tillatelser.
- Råde- og forvaltningsretten over lokale naturressurser er en grunnpilar i lokaldemokratiet. Kommuner og fylkeskommuner må få sine rettmessige inntekter fra utnyttelsen av lokale ressurser, også som kompensasjon for lokale ulemper.
- Havbruksfondet kan videreutvikles som instrument for å sikre at kommuner som stiller sjøareal tilgjengelig for oppdrett får sin rettmessige del av verdiskapingen i næringen
- Muligheten for kommunal eiendomsskatt for oppdrettsanlegg i sjø bør beholdes.

Tiltak for økt utdanningskapasitet i samfunnsplanlegging foreligger

- Stortingsvedtak: «Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid for å øke utdanningskapasiteten i offentlig planlegging»
- Er utfordringene med å rekruttere og holde på planleggerne størst? Eller er egne budsjetter også en utfordring?
- Rapporten anbefaler: Flere fullfinansierte studieplasser. Midler som stimulerer til økt spesialisering i planlegging ved tilgrensende utdanninger. Finansieringsordning for å styrke etter- og videreutdanning. Forskerskole, professorater og Phd-stipend som sikrer tilførsel av lærekrefter. Stimulering til regionale samarbeid mellom utdanningsstedene for å tilby mer komplette utdanninger

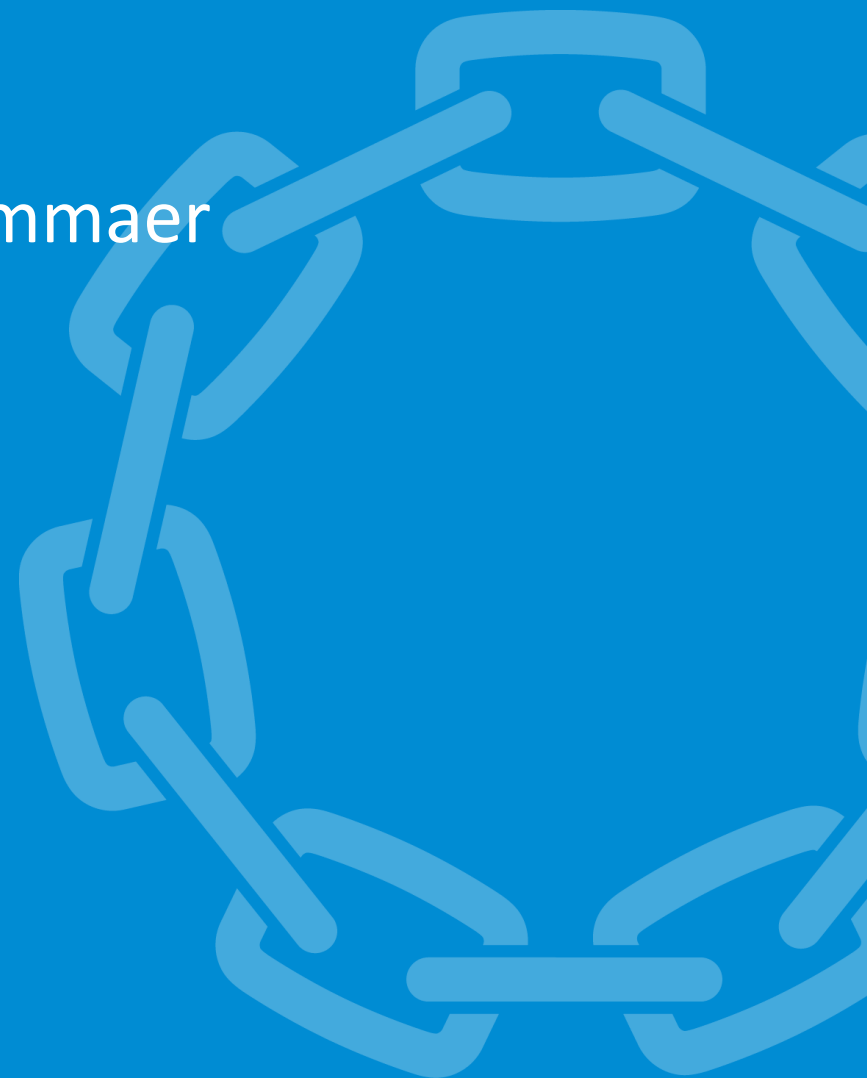
Distriktsmeldingen

Vi trenger:

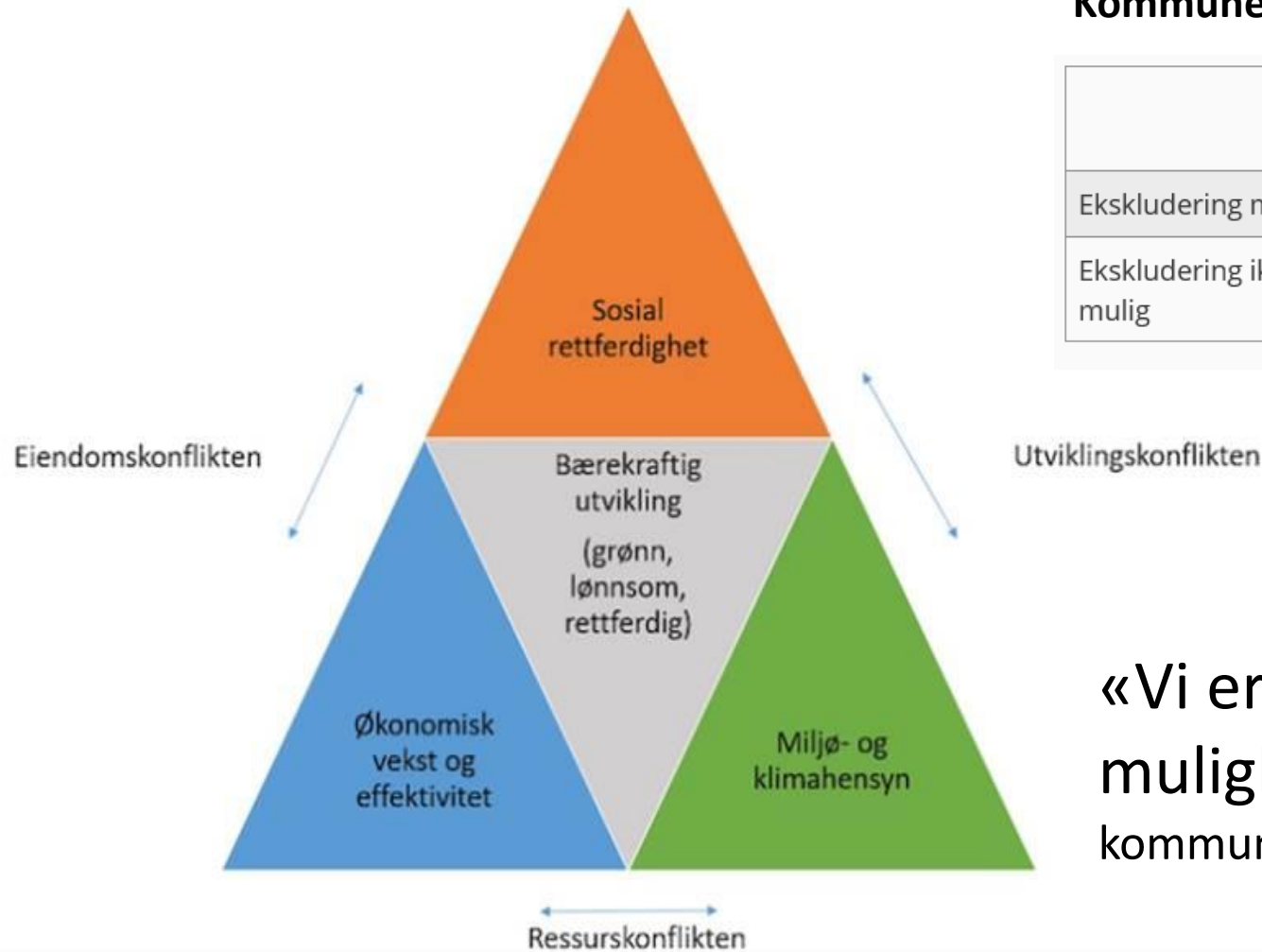
- en omforent, langsiktig og tydelig distriktspolitikk
- fylkeskommunene som samfunnsutviklere og korrektiv til statlig sektor politikk
- særskilte lærings- og utviklingsnettverk for distriktene
- særskilt satsing på kompetanseutvikling/rekruttering i off. sektor
- bærekraftig utnyttelse av naturressursene

Lokalt selvstyre og nasjonale politiske mål - dilemmaer

Dilemmaer og avveininger i lokalt selvstyre

Kommunen som garantist?

	Begrenset tilfang / rivaliserende	Tilstrekkelig tilfang / ikke-rivaliserende
Ekskludering mulig	1. Private kvaliteter	2. Klubbkvaliteter
Ekskludering ikke mulig	3. Trengselskvaliteter	4. Kollektive kvaliteter

«Vi er ikke i den situasjonen at vi har mulighet til å stille krav»,
kommuneplanlegger

Balanspunktet mellom fordelingshensyn og miljø-/klimahensyn.

Fortettingen kan medføre:

Fordeler:

- mindre transport
- reduksjon i energibruk (oppvarming)
- skåne landbruksområder, bevarer biologisk mangfold og sammenhengende friluftsområder
- mindre ressurser til drift
- styrke og gi flere tilgang til urbane kvaliteter
- alternative botilbud
- forbedre servicetilbud

Ulemper:

- nedbygging av grønne lunger og offentlig rom
- uheldige trafikkbelastninger i konsentrerte områder
- reduserte bokkvaliteter
- forstyrre eller ødelegge et steds særpreg, kulturhistoriske elementer eller landskapstrekk

 SINTEF

Balansepunktet mellom hensynet til næringslivets økonomi og lokalsamfunnets ønske om utvikling av fellesgoder

Kjøpesenterlandet

planlaus norsk stadutvikling

Ronny Spaans Innbundet, Nynorsk

Noreg har eit ekstremt forhold til kjøpesenter. Vi har det største talet kjøpesenterkvadratmeter per innbyggjar i Europa. Fordelar vi talet kvadratmeter til innbyggjarane i landet, vil kvar innbyggjar få nesten éin kvadratmeter kvar. Nestemann på lista, Sverige, har halvparten så mange kjøpesenterkvadratmeter som oss. Samtidig er vi det landet med fleste bilbaserte kjøpesenter utanfor bysentrum. Det samla salsarealet til

Balansepunktet mellom bruk og vern av naturressurser.

SKAPER DEBATT: De 55 vindturbinene på Midtfjellet i Fitjar kommune kan ses over hele Sunnhordland.

Lofoten-ordfører utfordrer allemannsretten – turister bør ikke få være overalt

I det privateide fiskeværet Nusfjord forsøker eierne å stoppe masseturismen. Ordføreren i Flakstad skryter av eierne og vil utfordre allemannsretten.

Hans Fredrik Sjørdal ønsker en debatt om allemannsretten skal gjelde for alle og på alle steder.

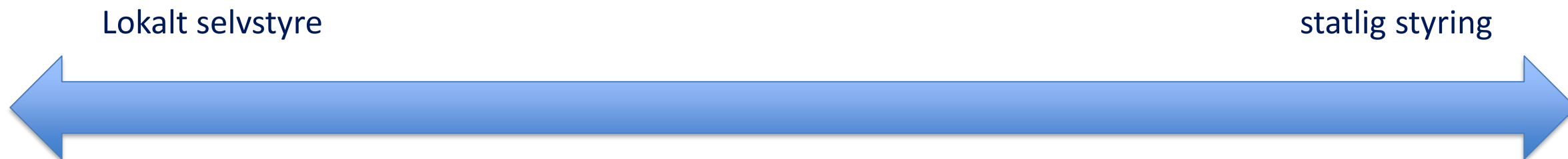
FOTO: ANDREAS NILSEN TRYGSTAD / NTB

Andreas Nilsen Trygstad
@andreasnr
Journalist

Publisert 8. aug. kl. 18:28
Oppdatert 22. aug. kl. 19:42

Lokal selvstyre eller styrt samfunnsutvikling?

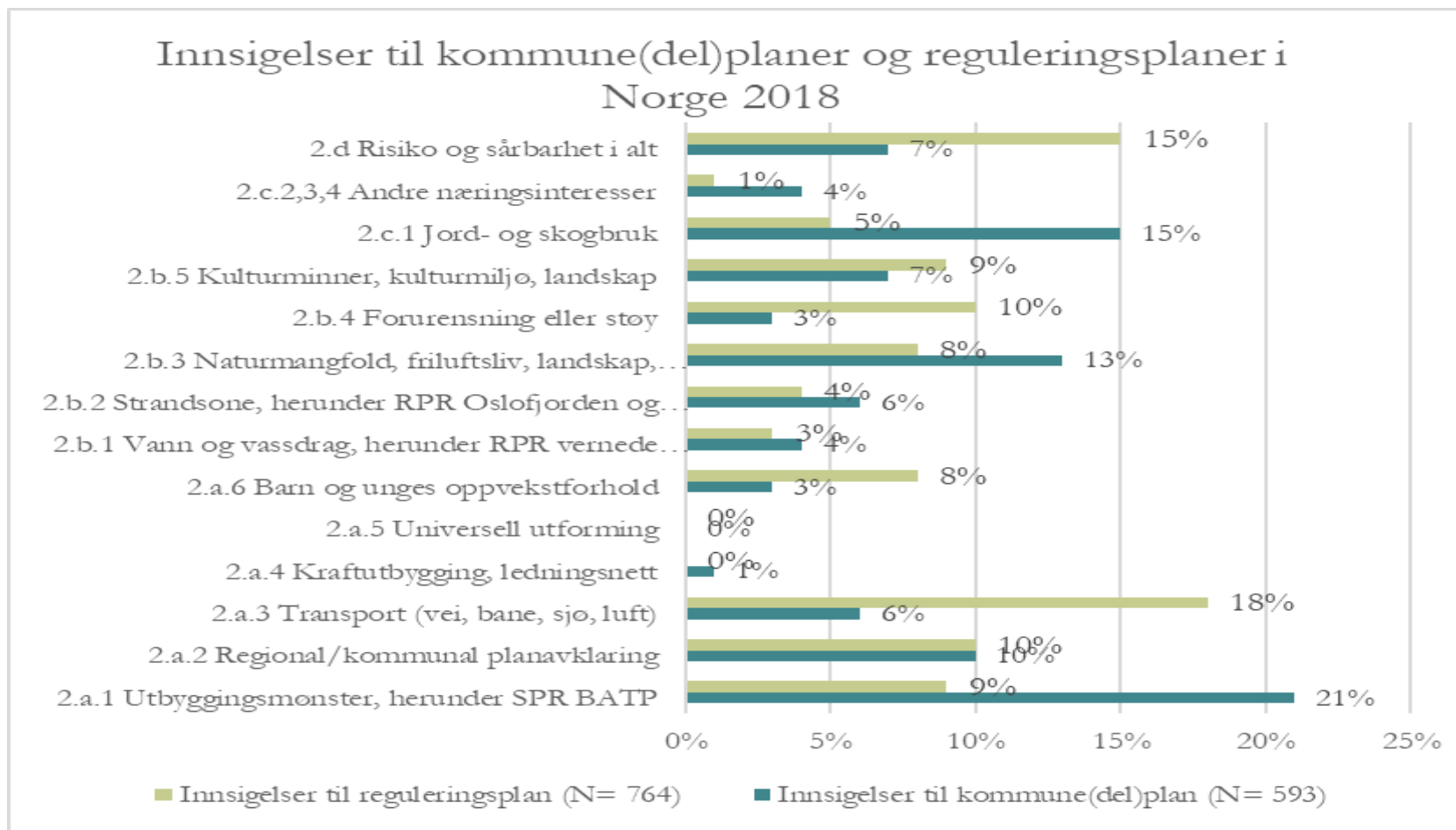
Politiske partier

Statlig og sektoriell styringsiver

Kommunestyrenes evne til å ivareta viktige regionale og nasjonale interesser (objektivt og subjektivt)

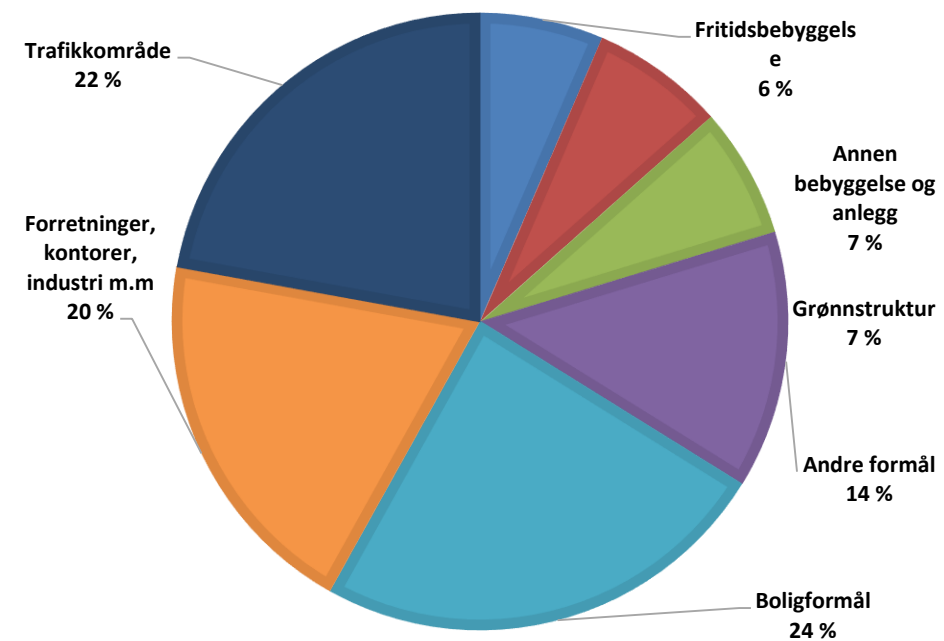
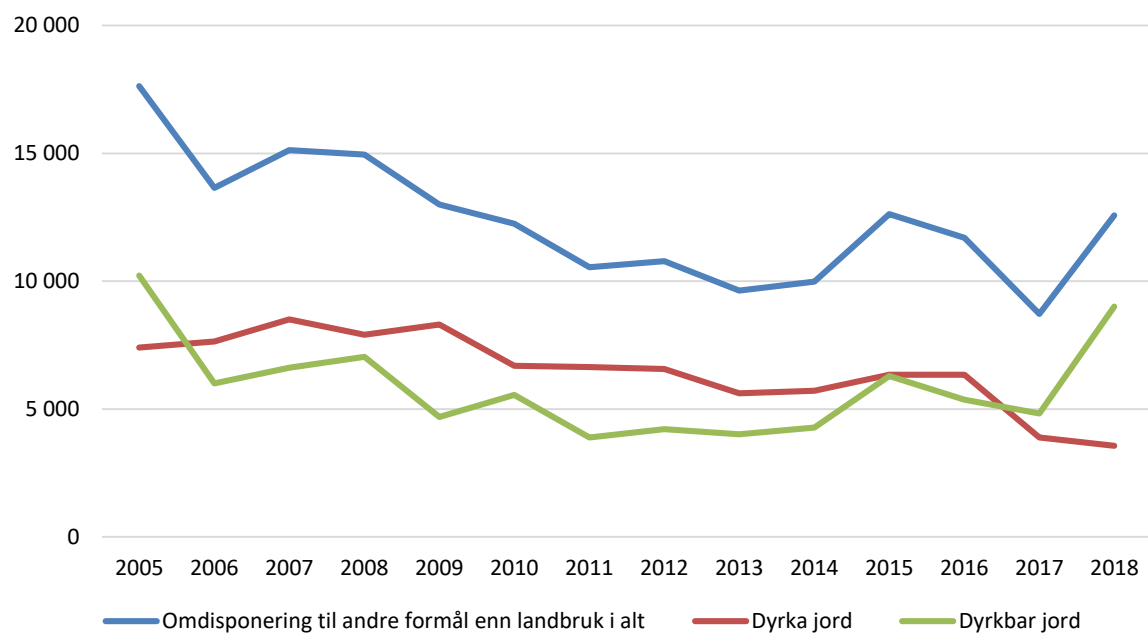
Fylkeskommunenes rolle og legitimitet i den tillitsbaserte samstyringen mellom nivåene

Nasjonale og regionale interesser i møte med lokalt selvstyre

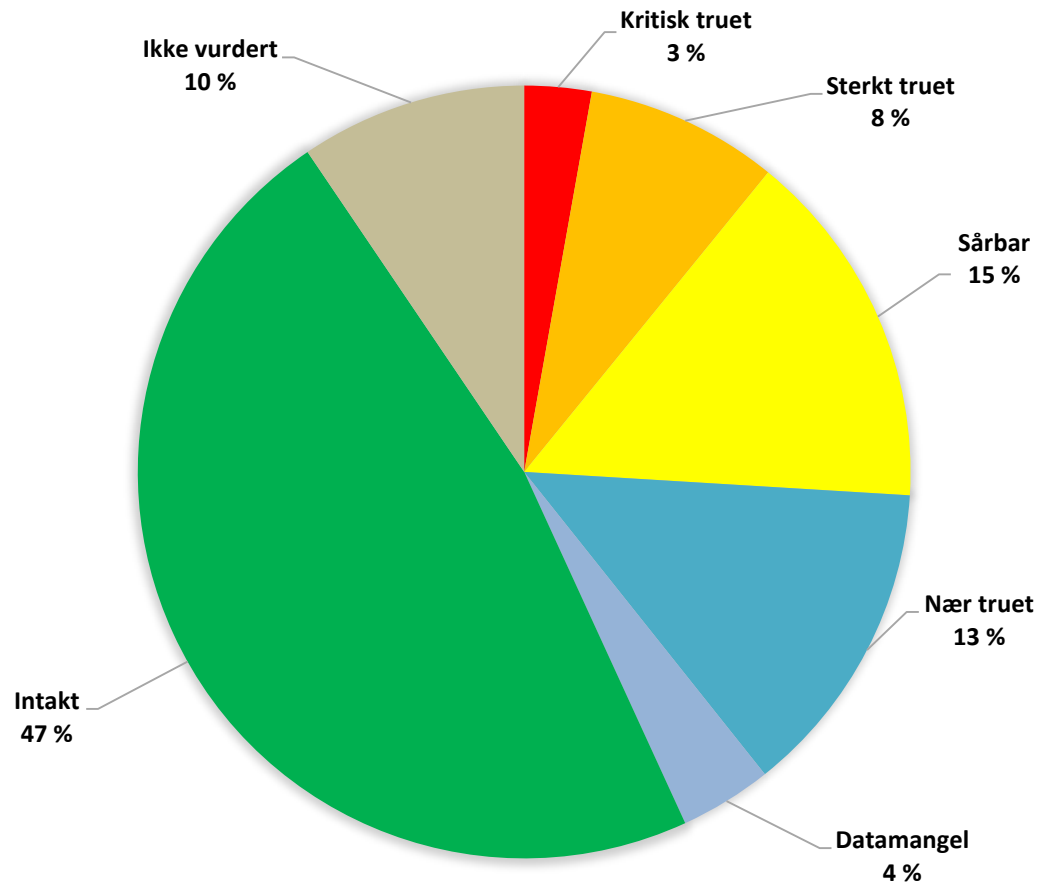

Omdisponering av matjord

Biologisk mangfold under press

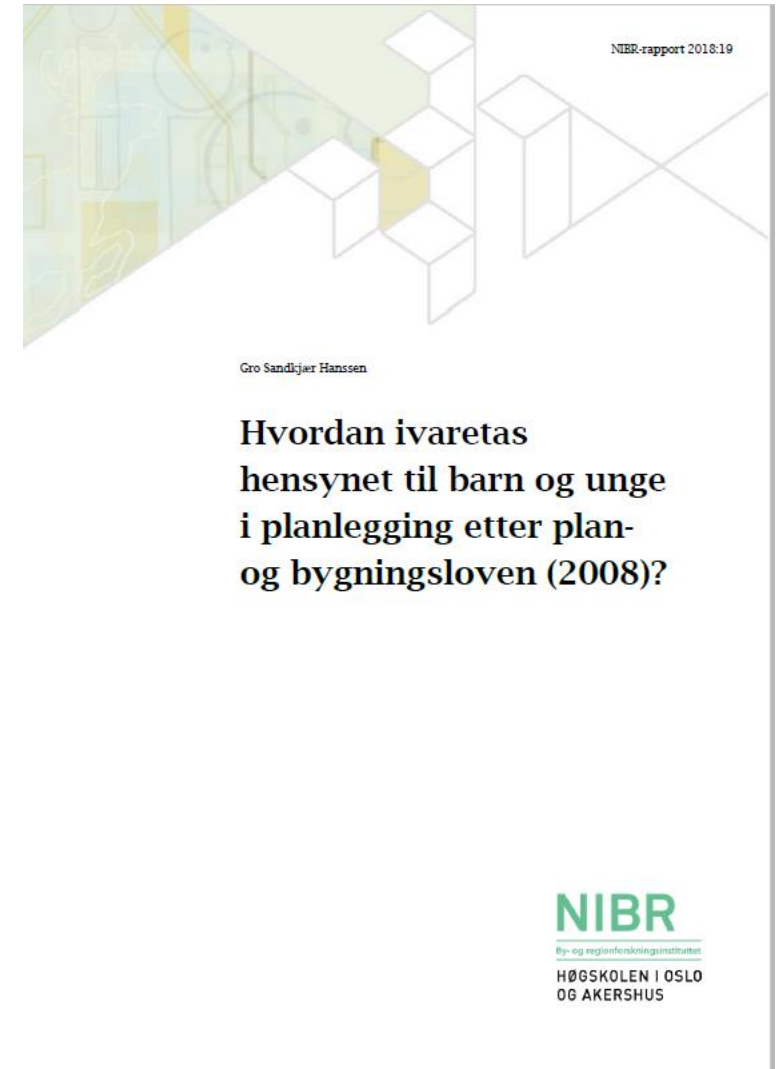
Status for inngrepsfrie naturområder 1988 – 2018

	Totalt areal i km ²	Inngrepsfri natur per januar 2018, km ²	Reduksjon 2013-2018, km ²	Reduksjon 1988-2018	
				Km ²	Prosent
Sør-Norge m/Trøndelag	211 245	68 119	405 (netto)	5 962	8,1
Nord-Norge	113 129	74 301	147 (netto)	2 670	3,5
Norge	324 374	142 420	552 (netto)	8 632	5,7

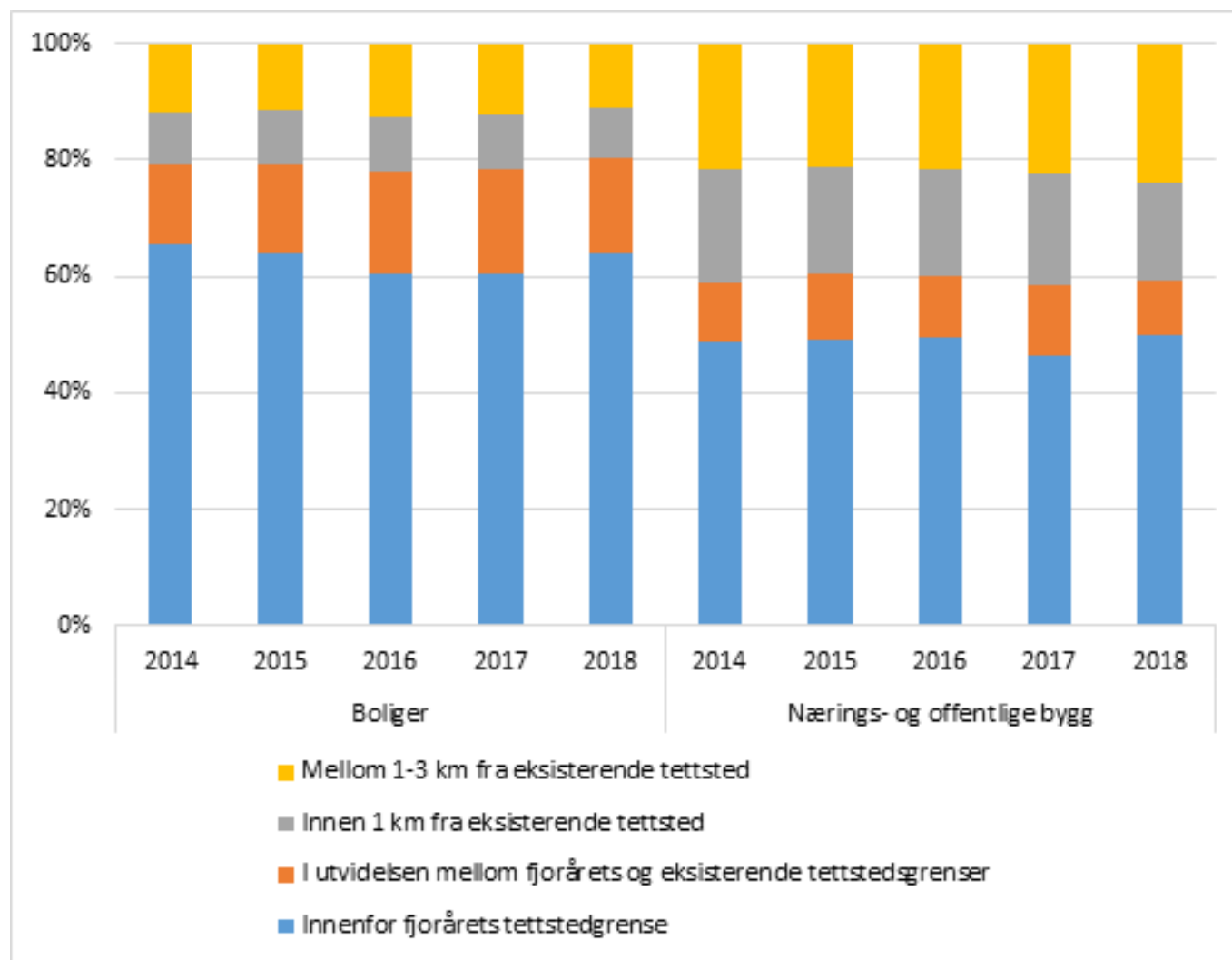
Kilde: Miljødirektoratet 2019

Hensynet til barn og unge

- Forskere peker på utfordringene med å ivareta barn og unges interesser i kompakt byutvikling
- Avveining mot kommunalt selvstyre
- Hvordan dagens Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge (RPR-barn og unge) forstås og ivaretas, og om det er behov for endringer i denne.
- Hvordan den planfaglige veiledningen eller ordningen etter pbl § 3-3 fungerer, og hvordan den eventuelt kan forsterkes.

Utbyggingsmønster

Muskelsvikt og muskelbygging!

En selvstendig og nyskapende kommunesektor

- KS arbeider for at alle norske kommuner og regioner skal ha sterke nok **muskler** til å utvikle gode lokalsamfunn som dekker innbyggernes behov.

Illustrasjon: Sven Tveit

Kommunene trenger nye klimamuskler

KRONIKK. Skal vi i kommunene komme i havn med våre klimamål, trenger vi flere virkemidler for utslippskutt.

25.1 2019 09:56

Lan Marie Berg
byråd for miljø og samferdsel for MDG i Oslo

Aktuell interessepolitikk

Lokalt selvstyre og nasjonale politiske mål - dilemmaer

Helge Eide, områdedirektør for Interessepolitikk i KS

Samplan for rådmenn, Ålesund, 15.01.20